

Ecologische quickscan Oosterweg Muntendam

27 mei 2020

Auteur: drs P.G. Vos

Altenaweg 22
9321 XE Altena
Tel: 050 - 7503817
Email: vos@vos-eo.nl

Inleiding

De opdrachtgever is voornemens om op de locatie van het voormalig afvalbrengstation een woning en een paardenstal te bouwen. Om het toekomstige gebruik mogelijk te maken moet de huidige bestemming als bedrijfsterrein gewijzigd worden. In het kader van de Wet natuurbescherming vraagt de gemeente Veendam om een ecologische quickscan.

Het gewijzigde gebruik heeft mogelijk effect op beschermde flora en fauna en op beschermde natuurgebieden. Naast soorten die bijzondere bescherming genieten, geldt er een algemene zorgplicht om planten en dieren niet onnodig te verstoren. Daarom dienen flora en fauna en eventuele negatieve effecten in kaart te worden gebracht om deze te kunnen toetsen aan de natuurwetgeving.

In veel gevallen is een uitgebreid ecologisch onderzoek niet nodig en kan volstaan worden met een quickscan. In de ecologische quickscan wordt getoetst aan de natuurwetgeving en wordt aangegeven in hoeverre eventueel aanvullend onderzoek nodig is.

Plan- en studiegebied

Het plangebied ligt aan de oostzijde van Muntendam en bestaat uit een grotendeels braakliggend terrein, omgeven door een brede bossingel. Op het terrein is een door hekken afgescheiden terreindeel van het Waterschap aanwezig, met daarop een gebouw en een betonnen bassin dat tijdens het veldbezoek praktisch droog stond. Voor dit terreindeel zijn geen wijzingen voorzien. De oppervlakte bedraagt ca 2,2 hectare.

Het studiegebied is groter. Voor inventarisatiedoeleinden wordt een indeling in uurhokken (5x5 km) en kilometerhokken gebruikt om de verspreiding van soorten en vegetaties in kaart te brengen. Het plangebied en de directe omgeving daarvan liggen in de kilometerhokken 255-572 en 255-573 (uurhok 12-18). Van dit studiegebied zijn literatuur- en atlasgegevens verzameld van beschermde soorten.

Methode

Het onderzoek bestaat uit een veldonderzoek op de locatie en bureaustudie. Op 18 mei 2020 is het plangebied bezocht en is de aanwezigheid van natuurwaarden in kaart gebracht. Aangetroffen beschermde plant- en diersoorten zijn genoteerd.

Het veldonderzoek is een momentopname. Aan de hand van literatuur en gegevens van verschillende instanties is onderzoek gedaan om een beeld van de natuurwaarden van het plangebied aan te vullen. Er is daartoe een globale rapportage opgevraagd bij de Nationale Database Flora & Fauna. Andere geraadpleegde bronnen zijn onder meer Verspreidingsatlas.nl, Vlinderstichting.nl en ProvincieGroningen.nl.

Resultaten

NDFF

Uit de beknopte levering vanuit de Nationale Database Flora & Fauna (NDFF) blijkt dat vaatplanten en dagvlinders redelijk tot goed zijn onderzocht in de kilometerhokken. Verder zijn de kilometerhokken slechts gedeeltelijk of niet onderzocht en hebben de overige beschikbare gegevens een fragmentarisch karakter (Tabel 1).

Tabel 1. Aantal soorten per kilometerhok volgens de NDFF en aanvulling gegevens vanuit overige bronnen.

Soortgroep	Totaal	Beschermd	Overig
Vaatplanten	109-217	-	2 ¹ Rode-Lijstsoorten
Mossen	0-24	-	
Korstmossen	niet	-	Uurhok: Duinknoopjeskorst, Klein leermos (RL-KW) en Wrattig schildmos (RL-BE)
Paddenstoelen	niet	-	
Vleermuizen	1-2	Uurhok: 3 soorten ² (HRIV)	1 ³ Rode-Lijstsoort
Overige zoogdieren	5-8	0-1 ⁴ WnbA-soort zonder provinciale vrijstelling	Uurhok: Konijn (RL-GE)
Broedvogels	15-53	15-52	7-9 Rode-Lijstsoorten
Wintervogels	74-185	62-165	
Amfibieën	niet	Uurhok: 2 soorten met vrijstelling ⁵	-
Reptielen	niet	-	-
Vissen	0-5		
Dagvlinders	4-14	-	Uurhok: Bruin blauwtje (RL-GE) en Bruine vuurvliinder (RL-KW)
Libellen	0-19	Uurhok: Groene glazenmaker (HRIV, RL-BE)	Uurhok: Glassnijder, Vroege glazenmaker (RL-KW)
Overige ongewervelden	1-29		

Gebiedsbescherming

Op 150 m ten zuiden van het plangebied ligt het gebied de Wiede (Natuurnetwerk Nederland). De Wiede is een stukje oud beekdallandschap van de Munte (Oude Ae). Op meer dan tien kilometer naar het westen ligt het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied Zuidlaardermeergebied.

¹ In uurhok: Korenbloem, Krabbenscheer (RL-GE) en Akkerandoorn (RL-KW)(verspreidingsatlas.nl).

² Van het uurhok zijn bekend: Gewone en Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger en Watervleermuis (verspreidingsatlas.nl).

³ Laatvlieger (RL-KW) (verspreidingsatlas.nl).

⁴ Steenmarter en Eekhoorn (verspreidingsatlas.nl).

⁵ Bruine kikker en Gewone pad (verspreidingsatlas.nl)

Terreinbezoek en biotoop

Het plangebied is omgeven door een bossingel van Zomereik. Plaatselijk komt hier veel Zwarte els in voor. De boom- en struiklaag bestaat verder uit Zachte berk, iepenopslag, Eenstijlige meidoorn, Vlier en Wilde lijsterbes. De ondergroei is rijk aan kruiden⁶. Dode bomen en takken zijn blijven staan en liggen.

In het open middengebiet liggen verhardingen, zandbulten die een soort duinlandschapje vormen en hopen zwarte grond met steilranden, begroeid met ruigtekruiden. Door de bossingel en de grondwallen is er veel luwte. Door de variatie in grondsoorten en begroeiingstypen is het een aantrekkelijk gebied voor dagvlinders en andere insecten.

Op de hoogtekaart en op de bodemkaart is te zien dat het plangebied in het dal van de Oude Ae/Munte ligt. In het veld is de ligging in het dal te zien aan het opwellen van grondwater in de watergangen rondom het plangebied. Daarbuiten ligt het open, intensief agrarisch landschap.

Vaatplanten, (korst)mossen en paddenstoelen

In het plangebied komen algemene plantensoorten voor. De aanwezigheid van beschermde en bedreigde plantensoorten is uitgesloten op basis van het veldbezoek. De zandbulten zijn geïnventariseerd op de aanwezigheid van de korstmossen uit Tabel 1 door verschillende exposities en stadia van begroeiing nauwkeurig te inspecteren. Deze soorten zijn niet aangetroffen. Haarmossen en (in veel mindere mate) algemene mossoorten bedekken de bulten, waardoor het zand vastgelegd is. De diversiteit aan biotopen in het plangebied is belangrijk voor paddenstoelen. Van het uurhok zijn 19 soorten van de Rode Lijst bekend. In de zandbulten worden vanwege het droge milieu en de nog geringe bodemvorming geen zeldzame soorten paddenstoelen verwacht.

Vleermuizen

De bossingel vormt het foerageergebied voor soorten als Laatvlieger, Gewone en Ruige dwergvleermuis. Omdat de bomen en struiken vol in blad zijn, kan geen uitsluitel gegeven worden over de aanwezigheid van verblijfplaatsen. In de muren van het gebouwtje van het waterschap zitten open stootvoegen, die waarschijnlijk te smal zijn om toegang te geven aan vleermuizen. In het plangebied vallen vliegroutes samen met het foerageergebied, omdat de bossingel een lijnvormig element is.

Overige zoogdieren

In het plangebied komen algemene soorten zoogdieren voor, zoals Ree, kleine marterachtigen, Vos en diverse soorten muizen. Ondanks de rust op het terrein en de diverse grondwallen zijn geen vossen- of dassenburchten aangetroffen. Wel zijn er graafsporen en enkele keutels van de Vos aangetroffen. Konijnenholen en vaste verblijfplaatsen van de Steenmarter zijn niet aangetroffen. De aanwezigheid van de Eekhoorn is uitgesloten vanwege de geïsoleerde ligging van het gebied.

Een beschermde soort die bezig is zich uit te breiden in Groningen is de Grote bosmuis (WnbA).

⁶ o.a. Geel nagelkruid, Hondsdraf, Vingerhoedskruid, Look-zonder-Look, Stinkende gouwe, Robertskruid, Speenkruid, Zevenblad en Groot heksenkruid.

Deze soort komt voor in vergelijkbare biotopen als de gewone Bosmuis en kan in het plangebied voorkomen. Het is verboden vaste verblijfplaatsen te verstoren. Vaste verblijfplaatsen kunnen aanwezig zijn in de bossingel en de aangrenzende ruigtes. Onderzoek kan uitwijzen of de soort aanwezig is. Populaties en vaste verblijfplaatsen van overige streng beschermde soorten zijn uitgesloten.

Vogels

In de zandhopen op het terrein zijn nestgaten van de Oeverzwaluw aangetroffen. Tijdens het veldbezoek waren er negen gegraven nestgangen. Elders op deze zandhopen is een nest van de Boompieper gevonden. Waarschijnlijk broeden er in het plangebied twee paren. Verder broedt ook de Grasmus in de open ruimte, ter hoogte van het bouwvlak van de woning aan de zuidwestzijde. Ook de Geelgors had op deze plek zijn territorium. De overige vastgestelde vogelsoorten⁷ zijn meer gebonden aan de bossingel en de daaraan grenzende ruigtevegetaties.

Langs het treinspoor ten oosten van het plangebied is waarschijnlijk een Buizerdnest aanwezig, op basis van het territoriaal gedrag. Ook werd (daar) een overvliegende Sperwer waargenomen. In het plangebied zijn geen jaarrond beschermde nesten van roofvogels en uilen aangetroffen, evenmin als alarmerende of verdacht wegvliegende roofvogels. Ook overige jaarrond beschermde nesten zijn niet aanwezig.

Dagvlinders

In het plangebied komen algemene soorten dagvlinders voor zoals Groot koolwitje en Dagpauwoog, die zich hier in de ruige vegetatie kunnen voortplanten. Dit zijn goede vliegers die grotere afstanden kunnen afleggen. Verder was ook het Oranjetipje aanwezig, die zich hier kan voortplanten dankzij de (plaatselijk massale) aanwezigheid in de bossingel van Look-zonder-Look als waardplant. Ook komt het Hooibeestje voor, die zijn leefgebied heeft waar lage, schrale vegetaties in mozaïek voorkomen met ruigere vegetaties. De Rode-Lijstsoorten Bruin blauwtje en Bruine vuurvinder zijn uitgesloten, omdat de waardplanten voor de eitjes en rupsen schaars zijn of ontbreken, de locatie geïsoleerd ligt ten opzichte van andere leefgebieden en de vlinders onder geschikte zonnige omstandigheden binnen hun vliegperiode niet aanwezig waren.

Vissen

De omringende watergangen worden sterk gevoed door ijzerrijk kwelwater. Verwacht wordt dat ze vanwege het zuurstofarme grondwater arm zijn aan vissen. Onder dergelijke omstandigheden kan de Grote modderkruiper (WnbA) voorkomen. Deze soort kan verwacht worden in overgangsgebieden van zand naar veen en van veen naar klei, zoals rond het plangebied. Het is mogelijk dat er vanuit het verleden van de Oude Ae/Munte nog relictpopulaties aanwezig zijn en dat de soort uit dit gebied niet bekend is vanwege hiaten in het verspreidingsonderzoek.

Overige diersoorten

In het plangebied komen algemene soorten amfibieën voor. Reptielen en zwaarder beschermde

⁷ Zwartkop, Boomkruiper, Merel, Winterkoning, Roodborst, Houtduif, Tuinfluiter, Ringmus (RL-GE), Vink, Grote bonte specht, Zwarte kraai, Tjiftjaf en Koolmees.

amfibieën zijn op basis van de bekende verspreiding uitgesloten. Er komen algemene soorten libellen voor, zoals Platbuik. In het uurhok zijn diverse soorten wilde bijen⁸ vastgesteld, waaronder enkele Rode-Lijstsoorten die mogelijk ook voorkomen in het plangebied. Verder komen er algemene diersoorten voor. De aanwezigheid van overige beschermde diersoorten is uitgesloten.

Beschermde houtopstanden

De bossingel is een houtopstand die onder de Wet natuurbescherming valt. Wanneer hierin kap plaatsvindt, zal daarvan een melding moeten worden gedaan.

Effecten

Werkzaamheden en uitstraling

Het bouwvlak van de woning en de paardenstal worden bouwrijp gemaakt, waarna deze gebouwd zullen worden. Het bouwrijp maken omvat het verwijderen van vegetatie en verhardingen. Er wordt van uitgegaan dat heien niet nodig is. De kleinste afstand van het bouwvlak tot de dichtstbijzijnde watergang bedraagt ca 40 m.

Om de omliggende gronden in te richten voor het nieuwe gebruik, zullen de zandbulten en de bulten met zwarte grond aan de noordzijde worden vergraven en (deels) afgevoerd.

Rond de woning worden enkele zichtlijnen gemaakt in de bossingel, door het kappen van bomen en struiken. Op de impressie van het erf is aan de zuidzijde een grote opening te zien. Een zichtlijn kan behalve door kaalkap ook gecreëerd worden door de ondergroei plaatselijk te verwijderen en de bomen op te kronen, zodat men onder de kronen doorkijkt. Er is bij de beoordeling van de effecten van uitgegaan dat de maximale breedte van een open gekapte plek tien meter bedraagt. Bij deze breedte blijft het karakter van de bossingel in stand.

De werkzaamheden hebben een lokale uitstraling van geluid, trillingen en visuele verstoring. Ze worden in 2020 uitgevoerd en vinden overdag plaats.

Effecten op beschermde natuurgebieden

De werkzaamheden hebben een lokale uitstraling. Vanwege de grote afstand tot Natura 2000-gebieden, zijn significante stikstofimmissies in Natura 2000-gebieden uitgesloten.

Effecten op vaatplanten, (korst)mossen en paddenstoelen

Door de werkzaamheden verdwijnen er algemene soorten planten en (korst)mossen. Het meest waardevolle biotoop voor paddenstoelen, de bossingel, blijft in stand. Negatieve effecten op zeldzame soorten paddenstoelen worden niet verwacht.

⁸ Aardhommel, Akkerhommel, Geelstaartklaverzandbij (RL-KW), Gewone geurgroefbij, Gewone koekoekshommel, Kruiskruidzandbij (RL-BE), Matte bandgroefbij, Steenhommel, Tuinhommel, Veldhommel, Weidehommel, Wormkruidbij (Peeters *et al.* 2012. *De Nederlandse bijen*).

Effecten op vleermuizen

Het plangebied maakt deel uit van het leefgebied van vleermuizen. Bij de bouw van de woning en de stal gaan geen verblijfplaatsen verloren. Bij het kappen van bomen ten behoeve van zichtlijnen kunnen verblijfplaatsen verloren gaan.

De bossingel is het belangrijkste element van het foerageergebied van vleermuizen. Door het maken van zichtlijnen wordt ingegrepen in de bossingel. Door grote gaten in lijnvormige elementen kunnen foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen versnipperd raken, zodat ze niet meer gebruikt worden. Bij een maximale breedte van een open plek van tien meter is er voor de passeerbaarheid door vleermuizen geen probleem. Het plangebied binnen de bossingel blijft beschermt doordat openingen in de bossingel een beperkte maatvoering hebben en gebouwen voor aanvullende beschutting zorgen.

De werkzaamheden vinden overdag plaats. Foeragerende vleermuizen worden niet verstoord. In de nieuwe situatie zal er ten opzichte van de huidige situatie zonder verlichting sprake zijn van verlichting vanuit de gebouwen en door het plaatsen van buitenverlichting. Vooral schijnwerpers kunnen een groot gebied verlichten. Wanneer de bossingel wordt verlicht, kan daardoor de kwaliteit van het leefgebied verminderen. Effecten van verlichting kunnen worden beperkt door verlichting specifiek te richten op het te verlichten oppervlak en af te schermen van de bossingel. Bij permanente buitenverlichting kan daarnaast gekozen worden voor vleermuisvriendelijke verlichting (amberkleurig licht).

Effecten op de Grote bosmuis

Het is niet uitgesloten dat de Grote bosmuis in het plangebied voorkomt. Vaste verblijfplaatsen kunnen aanwezig zijn in de ruigte op de bulten met zwarte grond aan de noordzijde. Als gevolg van werkzaamheden aan deze bult worden deze verblijfplaatsen verstoord en kunnen individuen worden verwond of gedood. Na afvoeren van de bult blijft een biotoop over dat ongeschikt is voor vaste verblijfplaatsen. De aangrenzende bossingel blijft geschikt voor als verblijfplaats voor de soort.

Effecten op vogels

Als gevolg van het nieuwe gebruik verdwijnt het leefgebied van verschillende vogelsoorten in de open ruimte, zoals Grasmus, Boompieper en Oeverzwaluw. Het nieuwe gebruik brengt andere vogelsoorten, zoals Boerenzwaluw, Witte kwikstaart, Zwarte roodstaart en Spreeuw. Verwacht wordt dat de effecten op broedvogels in de bossingel verwaarloosbaar zijn, gezien de zeer beperkte ingrepen (zichtlijnen). Negatieve effecten op jaar rond beschermde nesten zijn uitgesloten. Broedende vogels mogen niet worden verstoord. De kap van bomen en het bouwrijp maken moeten buiten de broedperiode worden uitgevoerd (indicatief 15 maart t/m 15 juli).

Effecten op overige soorten

Bij de werkzaamheden kunnen algemene plant- en diersoorten worden verstoord, beschadigd/ verwond of gedood worden. Negatieve effecten op de eventueel aanwezige Grote modderkruiper zijn uitgesloten, vanwege de afstand tot het water en de afwezigheid van sterke impuls geluiden

die zouden kunnen optreden bij het heien van palen. Negatieve effecten op overige beschermde soorten zijn uitgesloten.

Conclusies en advies

Er zijn geen vervolgstappen nodig vanuit de gebiedsbescherming. Wat betreft het kappen van bomen zal een kapmelding moeten worden gedaan bij de Provincie Groningen, omdat het bij de bossingel om een beschermde houtopstand gaat.

In het kader van de soortenbescherming wordt geadviseerd om de te kappen bomen vooraf te (laten) inspecteren op holten en spleten die door vleermuizen kunnen worden gebruikt als verblijfplaats. Deze bomen dienen te worden gespaard. De winterperiode is voor de bomenkap het meest geschikt, omdat de bomen dan goed zichtbaar zijn vanwege de afwezigheid van bladeren.

Wanneer schijnwerpers gebruikt worden om delen van het plangebied te verlichten, wordt geadviseerd om ze zo te richten dat de bossingel niet beschenen wordt. Voor permanente buitenverlichting kan vleermuisvriendelijke verlichting worden gebruikt. Op deze wijze worden negatieve effecten op foeragerende vleermuizen voorkomen.

De bult zwarte grond aan de noordzijde zal worden afgevoerd onder meer om plaats te maken voor manoeuvreerruimte. In de ruigte die hierop groeit kunnen beschermde vaste verblijfplaatsen van de Grote bosmuis aanwezig zijn. Daarom is nader onderzoek nodig. Als de soort aanwezig is, zal een ontheffing aangevraagd moeten worden voor het verwijderen van de bulten grond aan de noordzijde. Als de soort niet aanwezig is, is een ontheffing niet nodig. Verder moeten de werkzaamheden na het broedseizoen (na 15 juli) uitgevoerd worden om het verstoren van broedende vogels te voorkomen.

Daarnaast geldt altijd een algemene zorgplicht. Het verstoren, verwonden of doden van dieren (en planten) moet zoveel mogelijk worden voorkomen. Wanneer er bijvoorbeeld amfibieën worden aangetroffen op de bouwplaats kunnen deze het beste worden opgepakt en verplaatst naar een plek in de omgeving, buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.
